

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU2

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar anslag för 2022 inom utgiftsområde 11 på ca 42,2 miljarder kronor i enlighet med utskottets förslag. Riksdagen har fastställt ramen för utgiftsområdet till 375 miljoner kronor mer än vad regeringen har föreslagit i budgetpropositionen. Utskottets förslag överensstämmer med det förslag som ledamöterna från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har lagt fram under utskottets beredning av ärendet. Det innebär ändringar i förhållande till budgetpropositionen för ett av anslagen. I övrigt ställer sig utskottet bakom anslagsfördelningen i budgetpropositionen. Utskottet tillstyrker delvis budgetpropositionen i denna del och ett motionsyrkande. Övriga motioner avstyrks.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till bemyndigande om ekonomiska åtaganden och till ändringar i socialförsäkringsbalken och lagen om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen. Regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken om höjt bostadstillägg föreslås träda i kraft den 1 januari 2022. Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har anvisat medel för ytterligare höjningar av bostadstillägget och föreslår att denna ändring träder i kraft den 1 augusti 2022.

I betänkandet finns fyra särskilda yttranden (S, C, V, L, MP). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet avstår från ställningstagande när det gäller budgetbeslutet och redovisar i stället sina överväganden i särskilda yttranden.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:1 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

13 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Budgetprocessen i riksdagen	5
Utskottets överväganden	7
Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 11	7
Statens budget inom utgiftsområde 11	10
Särskilda yttranden	21
1. Statens budget inom utgiftsområde 11 (S, MP)	21
2. Statens budget inom utgiftsområde 11 (C)	22
3. Statens budget inom utgiftsområde 11 (V)	22
4. Statens budget inom utgiftsområde 11 (L)	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	25
Propositionen	25
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	25
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och motionärernas anslagsförslag	27
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets anslagsförslag	28
<i>Bilaga 4</i>	
Regeringens lagförslag	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Statens budget inom utgiftsområde 11

a) Anslagen för 2022

Riksdagen anvisar, med de anslagsvillkor utskottet anger, anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 enligt utskottets förslag i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2021/22:1 utgiftsområde 11 punkt 7 och motion

2021/22:4215 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkande 15 och avslår motionerna

2021/22:2383 av Linda Lindberg m.fl. (SD) yrkandena 1 och 8,

2021/22:2590 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 12–14,

2021/22:3212 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V),

2021/22:3897 av Linda Lindberg m.fl. (SD),

2021/22:3949 av Bengt Eliasson m.fl. (L),

2021/22:4015 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 1,

2021/22:4149 av Martina Johansson m.fl. (C) och

2021/22:4215 av Hans Eklind m.fl. (KD) yrkandena 3 och 14.

b) Lagförslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,

2. lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken,

3. lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken,

4. lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen,

5. lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:1 utgiftsområde 11 punkterna 1–5.

c) Bemyndigande om ekonomiskt åtagande

Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2022 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 11 000 000 000 kronor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:1 utgiftsområde 11 punkt 6.

Stockholm den 7 december 2021

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S)*, Carina Ohlsson (S)*, Mattias Karlsson i Luleå (M), Ludvig Aspling (SD), Teresa Carvalho (S)*, Martina Johansson (C)*, Ida Gabrielsson (V)*, Julia Kronlid (SD), Emilia Töyrä (S)*, Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S)*, Bengt Eliasson (L)*, Arin Karapet (M), Ann-Sofie Alm (M), Jennie Åfeldt (SD) och Rasmus Ling (MP)*.

* Avstår från ställningstagande, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens budgetproposition 2021/22:1 i de delar som gäller utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2021/22. Ledamöterna från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har under utskottets beredning av ärendet justerat sina yrkanden jämfört med sina respektive motioner och lagt fram ett gemensamt förslag.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen i bilaga 4. Motionsförslagen finns också i bilaga 1. I bilaga 2 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2022 samt de avvikelser från dessa som Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna föreslår i sina respektive budgetmotioner. I bilaga 3 finns utskottets förslag till anslagsfördelning.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i ett första steg genom ett beslut fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § tredje stycket riksdagsordningen).

Riksdagen har den 24 november 2021 bifallit finansutskottets förslag och bestämt utgiftsramen för 2022 för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom till 42 161 128 000 kronor (prop. 2021/22:1, bet. 2021/22:FiU1, rskr. 2021/22:46). Det är 375 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår i budgetpropositionen.

I detta betänkande föreslår socialförsäkringsutskottet för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsramen. Riksdagens ställningstagande till anslag och bemyndigande om ekonomiska åtaganden för utgiftsområdet ska göras genom *ett* beslut (11 kap. 18 § fjärde stycket riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens uppgifter ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har

beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335).

Utskottet har mot den bakgrunden gått igenom regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 11 i budgetpropositionen. Genomgången är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att regeringens resultatredovisning behandlas först. Därefter behandlar utskottet de förslag i budgetpropositionen och de alternativa förslag som gäller statens budget inom utgiftsområde 11. I detta avsnitt behandlas även regeringens förslag till bemyndigande samt förslag till lagändringar.

Utskottets överväganden

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 11

Propositionen

Riksdagen har beslutat om följande mål för utgiftsområde 11 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 11, bet. 2017/18:SfU2, rskr. 2017/18:111):

- Kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd.
- Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall.
- Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare.
- Informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den.
- Kunskapen om livsinkomstprincipens betydelse för den framtida pensionen ska öka för kvinnor och män.

Garantipensionen och äldreförsörjningsstödet är kopplade till prisutvecklingen och är därmed värdesäkrade. Bostadstillägget är inte indexerat. Indikatorn för att följa upp målet om att kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd är därför

- andelen personer med bostadstillägg som har en bostadskostnad över bostadskostnadstaket.

Därutöver redovisas ett antal nyckeltal för att ge en övergripande bild av grundskyddets utveckling och omfattning. För att följa utvecklingen av pensionärernas ekonomiska situation redovisas också olika mått som ger en bild av den ekonomiska standarden i gruppen.

De centrala indikatorerna för att följa upp målet om att efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall är

- ekonomisk standard för kvinnor med änkepension i förhållande till andra kvinnor
- hur den ekonomiska standarden förändras för efterlevande med omställningspension under året efter att partnern har gått bort och personen får omställningspension.

Den centrala indikatorn för att följa upp målet om att administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare är

- handläggningstid.

De centrala indikatorerna för att följa upp målet om att informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den är

- i vilken omfattning pensionsspararna vet hur de kan göra en prognos för sin framtida pension
- i vilken omfattning pensionsspararna har gjort en prognos för sin framtida pension
- i vilken omfattning pensionssparare uppger att prognosen har gett dem bättre förutsättningar att fatta beslut i frågor kring pensionen
- andelen unika individer (bland pensionärer och pensionssparare) som har gjort en pensionsprognos.

Den centrala indikatorn för att följa upp målet om att kunskapen om livsinkomstens betydelse för den framtida pensionen ska öka för kvinnor och män är

- andel av pensionsspararna som svarar ”Antal år som jag arbetar” respektive ”Hur mycket jag arbetar (heltid/deltid)” på frågan ”Vilka faktorer tror du påverkar hur stor din pension kommer att bli?”.

Regeringen anger att grundskyddet har en positiv påverkan på andelen personer med låg ekonomisk standard (materiell och relativ) och att grundskyddet således bidrar till att upprätthålla en god levnadsstandard hos pensionärerna. Resultatredovisningen visar att den höjning av bostadskostnadstaket som genomfördes under 2020 har haft stor effekt. I april 2021 var det 17 procent som hade en bostadskostnad över taket, vilket sett till hela mätperioden är en mycket låg andel, dock något högre än föregående år.

Mot bakgrund av att garantipensionen och äldreförsörjningsstödet är värdesäkrade genom kopplingen till prisbasbeloppet och att det fortfarande är en låg andel personer som har en bostadskostnad över bostadskostnadstaket bedömer regeringen att målet om ett värdesäkrat grundskydd är uppfyllt.

Efterlevandestödet till vuxna består av änkepension och omställningspension. Förmånerna är olika konstruerade men resultatredovisningen visar att både änkepensionen och omställningspensionen bidrar till att höja den ekonomiska standarden för dem som får förmånerna. Mot bakgrund av det bedömer regeringen att förmånerna fyller sitt syfte och att målet om att efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter dödsfall är uppfyllt.

Regeringen bedömer att stora delar av Pensionsmyndighetens ärendehandläggning fungerar väl. Handläggningstiden inom bostadstillägg och svarstiderna inom kundservice är dock fortfarande bekymmersamma. Situationen har förbättrats sedan föregående år, men det är av stor vikt att resultatet fortsätter att förbättras så att fler kvinnor och män får rätt utbetalning i rätt tid och att tillgängligheten till kundservice säkras. Mot bakgrund av detta

bedömer regeringen att målet om att administrationen för ålderspensions-systemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare endast är delvis uppfyllt.

Regeringen anger att antalet användare av prognostjänsten minpension.se fortsätter att öka, vilket ger fler pensionssparare möjlighet att bedöma sin framtida pension. Regeringen bedömer att målet om att informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den är uppfyllt.

När det gäller kunskapen om den framtida pensionen konstaterar regeringen att samtidigt som antalet prognoser fortsätter att öka går det inte att se någon ökning vad gäller kvinnors och mäns kunskap om livsinkomstens betydelse. Andelen som har kännedom om vilka faktorer som har störst betydelse för pensionen har inte förändrats nämnvärt de senaste åren. Mot bakgrund av det bedömer regeringen att målet om att kunskapen om livsinkomstens betydelse ska öka för kvinnor och män endast är delvis uppfyllt.

Utskottets bedömning

Regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för utskottets beredning av budgetpropositionen. För att öka förståelsen för hur statliga anslagsmedel används och vilka resultat som uppnås i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat om ska regeringens redovisning och bedömning av måluppfyllelsen ha en tydlig struktur. Utskottet konstaterar att regeringen och riksdagen sedan flera år för en dialog om utvecklingen av den ekonomiska styrningen. I propositionen redovisar regeringen också att Regeringskansliet har fortsatt utvecklingsarbetet med att utforma resultatredovisningen i budgetpropositionen i enlighet med de riktlinjer som riksdagen fattade beslut om 2021. Utskottet anser att det är viktigt att utvecklingsarbetet med den ekonomiska styrningen fortsätter och betonar vikten av fortsatt dialog mellan riksdagen och regeringen.

Utskottet anser att utformningen av resultatredovisningen av utgiftsområde 11 i stort är lättöverskådlig och har en tydlig struktur eftersom i princip samtliga mål ges en egen rubrik. Förståelsen ökar även genom de diagram som används, som är uppdelade på kvinnor och män samt omfattar långa tidsserier och därmed tydligt visar utvecklingen över tid. Texten begränsas till det väsentliga och är vidare pedagogiskt skriven, bl.a. med förklaringar av centrala begrepp. Redovisningen inleds med ett tydliggörande avsnitt om hur begreppet pensionär används i texten. Utskottet noterar även att regeringens bedömningar av måluppfyllelsen framgår på ett tydligt sätt.

Regeringen har ändrat den centrala indikatorn för att följa upp målet om att efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall. Den tidigare använda indikatorn efterlevandes ekonomiska standard i förhållande till andra grupper har bytts ut mot två indikatorer, varav den ena tar sikte på änkepension och den andra på

omställningspension. Utskottet ser positivt på denna ändring, som bidrar till en ökad precision i redovisningen.

Utskottet noterar att resultatredovisningen visar att den höjning av bostadskostnadstaket som genomfördes under 2020 har haft stor effekt och att endast en liten andel hade en bostadskostnad över taket, även om andelen i april 2021 var något större än under 2020. Regeringen bedömer att målet att kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd är uppfyllt. Vidare bedömer regeringen att grundskyddet har en positiv påverkan på andelen personer med låg ekonomisk standard och att skyddet således bidrar till att upprätthålla en god levnadsstandard hos pensionärer.

När det gäller administrationen och förvaltningen av ålderspensions-systemet anger regeringen att handläggningstiderna för bostadstillägg och svarstiderna hos kundservice fortfarande är bekymmersamma. Utskottet delar regeringens bedömning att det är viktigt att resultatet i dessa delar fortsätter att förbättras.

Statens budget inom utgiftsområde 11

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar, med de anslagsvillkor utskottet anger, anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt utskottets förslag, antar regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken och lagen om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen samt lämnar det bemyndigande som regeringen har begärt. Riksdagen bifaller därmed delvis regeringens förslag till anslag och Kristdemokraternas motionsyrkande om anslagets fördelning inom utgiftsramen. Övriga alternativa budgetförslag som förts fram i motioner avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S, MP), 2 (C), 3 (V) och 4 (L).

Propositionen

Anslaget 1:1 Garantipension till ålderspension

Regeringen föreslår att anslaget 1:1 Garantipension till ålderspension bestäms till 13 416 400 000 kronor för 2022. Anslaget får användas för utgifter för garantipension till ålderspension samt särskilt pensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken (införandelagen).

Antalet ålderspensionärer beräknas öka under åren 2021–2024 eftersom det är fler som tillkommer än avlider. Nyttillkommande ålderspensionärer har inkomstgrundad pension i större utsträckning än äldre ålderspensionärer och

det är därför en lägre andel av de nyblivna pensionärerna som får garantipension. Med undantag för 2020 har antalet med garantipension stadigt minskat sedan 2003 då garantipensionen infördes. Under 2020 ökade antalet med garantipension i huvudsak till följd av att nivån på garantipensionen höjdes den 1 januari 2020. I mitten av 2021 beräknades 685 000 ålderspensionärer ha garantipension. Fram till 2024 beräknas antalet förmånstagare minska till 666 700. Prisbasbeloppet och följsamhetsindexeringen beräknas ha en höjande effekt på utgiftsnivån. Förslaget om fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och Schweiz samt till Förenade kungariket beräknas öka utgifterna för 2022 med 353 miljoner kronor.

Anslaget 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Regeringen föreslår att anslaget 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna bestäms till 8 834 900 000 kronor för 2022. Anslaget får användas för utgifter för omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension samt för utgifter för garantipension till dessa förmåner enligt socialförsäkringsbalken och införandelagen.

Änkepensionen avskaffades 1990 och ersattes då av den tidsbegränsade och könsneutrala omställningspensionen. Långtgående övergångsbestämmelser innebär dock att änkepensionen kommer att finnas kvar under decennier. Omställningspensionen är tidsbegränsad till i normalfallet ett år och betalas endast ut till efterlevande som är yngre än 65 år. Änkepensionen är dominerande både i antal och kostnader och svarar för ungefär 92 procent av utgifterna inom anslaget. Antalet kvinnor med änkepension var ca 219 000 i december 2020. För 2021–2024 beräknas antalet minska med drygt 11 000 per år. Medelantalet kvinnor och män med omställningspension var ca 4 600 respektive 1 800 under 2020. Prognosen för åren framöver är att änkepensionen kommer att minska i samma takt som tidigare och att antalet kvinnor och män med omställningspension kommer att minska marginellt. Sammantaget innebär detta att utgifterna på anslaget beräknas minska med mellan 6 och 7 procent per år.

Anslaget 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Regeringen föreslår att anslaget 1:3 Bostadstillägg till pensionärer bestäms till 11 461 400 000 kronor för 2022. Anslaget får användas för utgifter för bostadstillägg till pensionärer och särskilt bostadstillägg till pensionärer enligt socialförsäkringsbalken och införandelagen.

Bostadstillägget är inkomstprövat och utgifterna beror därför på pensionärernas inkomster och förmögenheter. Ökade pensionsinkomster minskar behovet av bostadstillägg i genomsnitt. Att det totala antalet pensionärer har ökat över tid har dock inneburit att även antalet pensionärer med bostadstillägg ökat, även om den totala andelen minskat. Antalet kvinnor och män som fick bostadstillägg 2020 var 212 300 respektive 78 100. Under 2022 beräknas

antalet med bostadstillägg öka till följd av att antalet ålderspensionärer beräknas öka samt till följd av regelförändringarna i budgetpropositionen för 2022. Förutom pensionärernas inkomster och förmögenheter påverkas utgifterna för bostadstillägg även av bostadskostnadernas utveckling.

Även pensionärernas benägenhet att ansöka om bostadstillägg påverkar utgiftsutvecklingen. Det är osäkert hur många som är berättigade till bostadstillägg men som av någon anledning inte ansöker om förmånen. Förändrad kunskap och ändrad benägenhet att ansöka kan därför påverka antalet personer som får bostadstillägg och därmed även utgifterna.

Förslagen om höjt bostadskostnadstak och förstärkning av bostadstillägg till pensionärer beräknas öka utgifterna med 977 miljoner kronor för 2022.

Anslaget 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Regeringen föreslår att anslaget 1:4 Äldreförsörjningsstöd bestäms till 1 252 200 000 kronor för 2022. Anslaget får användas för utgifter för äldreförsörjningsstöd enligt socialförsäkringsbalken.

Äldreförsörjningsstödet garanterar en lägsta ekonomisk standard för personer som är 65 år och äldre. Det är inkomstprövat och avräknas mot alla andra inkomster. År 2020 fick 14 300 kvinnor och 10 900 män äldreförsörjningsstöd. För åren 2022–2024 beräknas antalet förmånstagare öka från 26 200 till 27 700. Förslagen om höjt bostadskostnadstak och förstärkning av bostadstillägg till pensionärer, som redovisas nedan, beräknas öka utgifterna med 45 miljoner kronor för 2022.

Anslaget 1:5 Inkomstpensionstillägg

Regeringen föreslår att anslaget 1:5 Inkomstpensionstillägg bestäms till 6 121 000 000 kronor för 2022. Anslaget får användas för utgifter för inkomstpensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken.

Inkomstpensionstillägget, som infördes den 1 februari 2021, påverkas av storleken på ålderspensionärernas inkomstgrundade allmänna ålderspension och antalet år med pensionsgrundande inkomst. Eftersom beloppsnivåerna i förmånen inte indexerats påverkas förmånens kostnader framöver i huvudsak av att antalet ålderspensionärer ökar över tid.

Anslaget 2:1 Pensionsmyndigheten

Regeringen föreslår att anslaget 2:1 Pensionsmyndigheten bestäms till 700 228 000 kronor för 2022. Anslaget får användas för Pensionsmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den verksamhet som bedrivs av Min Pension i Sverige AB.

Förslagen om höjt bostadskostnadstak och förstärkning av bostadstillägg till pensionärer medför ökade kostnader för handläggning av dessa ärenden. Anslaget ökar därför med 7 miljoner kronor 2022.

Höjt bostadskostnadstak inom bostadstillägget till pensionärer och personer med sjuk- eller aktivitetsersättning samt höjt konsumtionsstöd till pensionärer

Regeringen föreslår att bostadskostnadstaket i bostadstillägget ska höjas till 7 500 kronor per månad för den som är ogift och till 3 750 kronor per månad för den som är gift. Ersättningsgraden för bostadskostnaden för den som är ogift ska vara 50 procent mellan 7 001 kronor och 7 500 kronor och för den som är gift 50 procent mellan 3 501 kronor och 3 750 kronor.

Vid beräkning av bostadstillägg till personer med sjukersättning och aktivitetsersättning beaktas 70 procent av bostadskostnaden per månad mellan 5 001 kronor och 7 500 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 3 750 kronor för den som är gift.

Vidare ska konsumtionsstödet, dvs. den delen av bostadstillägget som inte är direkt kopplad till bostadskostnadens storlek, höjas med 200 kronor från 340 kronor till 540 kronor för den som är ogift och med 100 kronor från 170 kronor till 270 kronor för den som är gift.

Vid beräkning av särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ska som skälig bostadskostnad anses högst 7 500 kronor per månad för den som är ogift och 3 750 kronor för den som är gift.

Den skäliga levnadsnivån inom förmånerna särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ska höjas till 1,5357 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och till 1,2353 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

I propositionen anges att bostadstillägget är inkomstprövat och prövas mot i princip alla inkomster och mot förmögenhet. Bostadskostnaden är ofta en av de största månadsutgifterna, och bostadstillägget har därför för många av dem som får förmånen stor betydelse för att de ska kunna nå en rimlig ekonomisk standard. För att stärka den ekonomiska situationen för dessa individer föreslår regeringen en höjning av bostadstillägget.

I januari 2020 höjdes bostadskostnadstaket i bostadstillägget från 5 600 kronor till 7 000 kronor för pensionärer (prop. 2018/19:134). För att ytterligare förbättra för gruppen pensionärer med bostadstillägg och höga bostadskostnader föreslår regeringen nu att bostadskostnadstaket i bostadstillägget höjs ytterligare.

När det gäller ett höjt konsumtionsstöd för ålderspensionärer, dvs. det stöd som inte är direkt kopplat till bostadskostnadens storlek utan ger lika stor ersättning till alla pensionärer med bostadstillägg, anger regeringen att en höjning av detta stöd innebär att även hushåll med låga bostadskostnader får del av förstärkningar av konsumtionsstödet, vilket gör att det är fördelningsmässigt träffsäkert.

Många personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning har fått höjda boendekostnader som inte bostadstillägget har anpassats till. För att bostadstillägget bättre ska täcka bostadskostnaderna även för mottagare av sjukersättning och aktivitetsersättning föreslår regeringen att bostadskostnadstaket ska höjas från 5 600 kronor till 7 500 kronor för den som är ogift och till 3 750

kronor för den som är gift. Därmed stärks den ekonomiska tryggheten för personer som drabbas av långvarigt nedsatt arbetsförmåga, och den ekonomiska utsattheten minskar.

Särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd har högre grad av inkomstprövning, vilket i praktiken kan innebära att en höjning av bostadstillägget neutraliseras av en motsvarande sänkning i det särskilda bostadstillägget eller äldreförsörjningsstödet. För att förslagen ska ge även dessa grupper som har de minsta ekonomiska marginalerna en höjd disponibel inkomst föreslår regeringen samtidigt att nivåerna för skälig bostadskostnad och skälig levnadsnivå höjs.

Som en följd av det höjda bostadskostnadstaket i bostadstillägget höjs även den skäliga bostadskostnaden för det särskilda bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet till 7 500 kronor per månad för ogifta och till 3 750 kronor per månad för gifta. Denna följdändring innebär att nivån för skälig bostadskostnad blir densamma oavsett ålder.

Vad gäller konsekvenser till följd av förslagen anför regeringen bl.a. att förslaget om höjt konsumtionsstöd inom bostadstillägget innebär att personer som har fyllt 65 år och som enligt gällande regler har bostadstillägg kommer att få ett högre bostadstillägg oavsett vilken bostadskostnad de har. När det gäller förslaget om att höja taket från 7 000 till 7 500 kronor per månad för pensionärer så innebär det att pensionärer med en bostadskostnad över 7 000 kronor kommer att få ett högre bostadstillägg. Båda förslagen innebär att det kan tillkomma personer som får rätt till bostadstillägg, men som med gällande regler inte har rätt till det. Personer med sjuk- eller aktivitetsersättning som har bostadstillägg och har en bostadskostnad över 5 600 kronor per månad kommer att få ett högre bostadstillägg.

Förslagen innebär högre utgifter för statens budget med totalt 1 022 miljoner kronor. Kostnaden för bostadstillägg till pensionärer (inklusive särskilt bostadstillägg till pensionärer) ökar med 977 miljoner kronor, och kostnaden för äldreförsörjningsstöd ökar med 45 miljoner kronor. Utgifterna för bostadstillägg till personer med sjukersättning och aktivitetsersättning beräknas öka med 550 miljoner kronor per år till följd av förslagen.

Förslagen innebär en ökad administration för Pensionsmyndigheten i form av it-utveckling och volymökningar. Pensionsmyndigheten föreslås därför tillföras 7 miljoner kronor 2022. Kostnaden för förslaget om höjt bostadskostnadstak är marginell.

När det gäller konsekvenser för jämställdheten innebär förslagen avseende pensionärer att 248 000 kvinnor och 102 000 män kommer att få en högre disponibel inkomst. Det innebär att förslagen gynnar fler kvinnor än män. Fler kvinnor än män har sjukersättning eller aktivitetsersättning och fler kvinnor än män har bostadstillägg.

Förslag om utbetalning av garantipension inom EES och i Schweiz samt i Förenade kungariket

Riksdagen fattade i oktober 2018 beslut om vissa ändringar i socialförsäkringsbalken. Beslutet innebär att garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension (nedan anges garantipension för förmånerna) under en begränsad tidsperiod kan fortsätta att lämnas som tidigare till personer bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz. Med anledning av Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen (EU) fattade riksdagen i mars 2019 beslut om lagstiftning som bl.a. innebär att ovan angivna förmåner under en tidsbegränsad period även ska fortsätta att lämnas till vissa personer i Förenade kungariket efter landets utträde ur EU. Regleringarna gäller för närvarande till utgången av 2021.

Efter EU-domstolens dom i mål C-189/16 Zaniewicz-Dybeck mot Pensionsmyndigheten har klassificeringen av den svenska garantipensionen ändrats. Till följd av EU-domstolens dom gjorde regeringen tolkningen att den ändrade klassificeringen av förmånerna innebar att det inte fanns något rättsligt stöd i artikel 58 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetsystemen för att fortsätta bevilja och betala ut garantipension till personer bosatta i ett annat land inom EES eller i Schweiz. Att individer som har planerat inför pensionen utifrån tillämpningen före EU-domstolens dom, och att personer som redan före domen hade dessa förmåner, skulle hamna i en situation där deras ekonomiska förutsättningar ändras utan någon möjlighet till framförhållning bedömde regeringen emellertid som orimligt. För att undvika detta och för att säkerställa att garantipension skulle fortsätta att betalas ut med oförändrade belopp till personer bosatta inom EES eller i Schweiz, åtminstone under den tid som konsekvenserna av domen analyserades, beslutade riksdagen den 24 oktober 2018 om vissa ändringar i socialförsäkringsbalken. Beslutet innebär att garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension under en begränsad tidsperiod kan fortsätta att lämnas som tidigare till personer bosatta inom EES eller i Schweiz.

Med anledning av Förenade kungarikets utträde ur EU fattade riksdagen den 27 mars 2019 beslut om lagstiftning som bl.a. innebär att de förmåner som anges ovan under en tidsbegränsad period även ska fortsätta att lämnas till vissa personer i Förenade kungariket efter landets utträde ur EU. Bestämelsen i 4 a § lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen innebär att det endast är personer som vid utträdestidpunkten den 31 januari 2020 hade rätt att få eller fick garantipension i Förenade kungariket som får en förlängd rätt att få förmånerna fortsatt utbetalda till Förenade kungariket. Enligt ett beslut av riksdagen den 16 oktober 2019 gällde de tillfälliga regleringarna till utgången av 2020 (prop. 2018/19:131, bet. 2019/20:SFU6, rskr. 2019/20:11).

Med anledning av utträdesavtalets konstruktion i fråga om vissa personers förlängda rätt att få sociala trygghetsförmåner utbetalda i såväl Förenade kungariket som i EU:s medlemsstater, och för att möjliggöra att även de personer som omfattas av utträdesavtalet skulle kunna få garantipensionen fortsatt utbetald, förlängdes även den tidsbegränsade rätten till utbetalning av garantipension till Förenade kungariket ytterligare, till utgången av 2021, enligt riksdagens beslut i december 2020.

Regeringen föreslår nu att möjligheten att lämna garantipension för försäkrade som är födda 1938 eller senare och garantipension till omställningspension till den som är bosatt i ett annat land inom EES eller i Schweiz samt i Förenade kungariket ska förlängas med nio månader, till utgången av september 2022.

Av propositionen framgår att den tillfälliga reglering som möjliggör fortsatt utbetalning syftade till att säkerställa att enskilda personer i nämnda stater skulle kunna få garantipension utbetald till dess att regeringen tagit ställning till förslag från Garantipensionsutredningen och eventuella nya regler om garantipension skulle ha trätt i kraft.

Garantipensionsutredningen har föreslagit en ny konstruktion av garantipensionen för personer födda 1938 eller senare och av garantipensionen till omställningspension. Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2021 att det är angeläget att frågan om garantipensionens konstruktion fortsätter att analyseras för att så långt som möjligt säkerställa att konstruktionen blir rättsligt hållbar över tid. Regeringen anför nu att ett sådant arbete förväntas ta längre tid än vad som tidigare aviserats. Det får därmed anses vara motiverat att ytterligare förlänga giltigheten av den tillfälliga regleringen. Utifrån de uppskattningar som kan göras i dag gör regeringen bedömningen att en förlängning av den tillfälliga regleringens giltighetstid med nio månader är rimlig, för att ge tid till fortsatt analys av hur frågan bör hanteras framgent.

I propositionen anges att den fråga som regleras i detta lagstiftningsärende inte bedöms bli påverkad av det avtal om handel och samarbete som trädde ikraft den 1 maj 2021 och som reglerar den nya relationen mellan EU och Förenade kungariket. Avtalet har tillämpats provisoriskt sedan den 1 januari 2021. Till avtalet har det fogats ett protokoll om samordning av de sociala trygghetssystemen i Förenade kungariket och EU:s medlemsstater. I protokollet finns bestämmelser som till sitt innehåll är likalydande med de nu aktuella artiklarna 7 och 58 i EU-förordningen.

När det gäller konsekvenser för individer och statens budget anger regeringen att förslaget berör ca 46 000 personer bosatta i EES och Schweiz samt ca 1 900 personer bosatta i Förenade kungariket. Om förslaget inte genomförs kommer utbetalningarna av dessa förmåner att upphöra.

Till skillnad från vad som gäller enligt den tillfälliga regleringen för personer bosatta inom EES eller i Schweiz nybeviljas inte förmånerna till personer bosatta i Förenade kungariket. Förmånerna betalas i dessa fall ut med samma belopp som betalades ut strax före tidpunkten för Förenade kungarikets utträde

ur EU. Detta gör att kostnaderna inte förväntas öka nämnvärt i förhållande till dagens kostnader.

Förslagen innebär högre utgifter för statens budget jämfört med om förlängningarna inte skett. Kostnaden bedöms uppgå till ca 353 miljoner kronor för 2022 (årets nio första månader).

Bemyndigande

I propositionen föreslås att regeringen bemyndigas att för 2022 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 11 000 000 000 kronor.

Pensionsmyndigheten har en särskild kredit som ska användas för att finansiera likviditetsbehovet i samband med fondhandeln inom ramen för premiepensionssystemet. Behovet av krediten föräns främst av det underskott som uppstår på grund av samtida köp- och säljtransaktioner med olika likvidagar för fonderna och behovet av handelslagret i syfte att effektivisera handeln.

Krediten kan beslutas med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4015 yrkande 1 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) föreslås inga ändrade anslagsnivåer för utgiftsområde 11 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022.

I kommittémotion 2021/22:3897 av Linda Lindberg m.fl. (SD) föreslås att riksdagen anvisar 800 000 000 kronor mer till utgiftsområde 11 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022. Motionärerna föreslår en höjning av garantipensionen med 300 kronor per månad. Detta ökar anslaget med 2 050 miljoner kronor. Till följd av förslaget sänks anslagen för bostadstillägg och äldreomsorgsstöd. Motionärerna föreslår även att den s.k. kvalificeringsregeln, dvs. möjligheten att tillgodoräkna sig tid i hemlandet vid beräkning av garantipension för flyktingar och övriga skyddsbehövande, ska avskaffas. Förslaget medför en minskning av anslaget för garantipension med 800 miljoner kronor. I kommittémotion 2021/22:2383 av Linda Lindberg m.fl. (SD) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om ett höjt grundskydd och i yrkande 8 ett tillkännagivande om kvalificeringsregel inom garantipensionen.

I kommittémotion 2021/22:4149 av Martina Johansson m.fl. (C) föreslås att riksdagen anvisar 501 045 000 kronor mindre till utgiftsområde 11 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022. Motionärerna föreslår att anslaget för garantipension minskas med 800 miljoner kronor till följd av att möjligheten för flyktingar och övriga skyddsbehövande att tillgodoräkna sig bosättningstid från hemlandet avskaffas. Till följd av förslaget ökas anslaget för äldreomsorgsstöd med 300 miljoner kronor. Därutöver föreslås en sänkning av pris- och löneomräkningen, vilket påverkar de anslag som räknas upp med denna.

I partimotion 2021/22:3212 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) föreslås att riksdagen anvisar 6 400 000 000 kronor mer till utgiftsområde 11 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022. Motionärerna föreslår att garantipensionen höjs med 0,207 prisbasbelopp (833 kronor per månad) och att fribeloppet i bostadstillägget för pensionärer höjs med 0,207 prisbasbelopp. Vidare föreslås att både garantipensionen och fribeloppet i bostadstillägget för pensionärer inkomstindexeras. Detta medför att anslaget för garantipension höjs med 5 700 miljoner kronor, anslaget för bostadstillägg till pensionärer höjs med 800 miljoner kronor och anslaget för äldreförsörjningsstöd sänks med 100 miljoner kronor. Även i partimotion 2021/22:2590 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkas att garantipensionen och fribeloppet i bostadstillägget dels ska inkomstindexeras, dels ska höjas med 0,207 prisbasbelopp (yrkandena 12–14).

I kommittémotion 2021/22:4215 yrkande 15 föreslår Hans Eklind m.fl. (KD) att riksdagen anvisar 400 000 000 kronor mer till utgiftsområde 11 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022. Motionärerna föreslår att bostadstillägget till pensionärer ska höjas till 7 700 kronor för ensamstående och till 3 850 kronor per person för sammanboende. Anslaget ökas därmed med 900 miljoner kronor. Anslaget för garantipension minskas med 800 miljoner kronor och anslaget för äldreförsörjningsstöd ökas med 300 miljoner kronor till följd av förslag om att särreglerna för beräkning av försäkringstid för personer som har beviljats uppehållstillstånd på grund av flyktingskäl, som alternativt skyddsbehövande eller som övrig skyddsbehövande ska tas bort. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att höja bostadstillägget till pensionärer, och i yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om skärpta kvalificeringsregler för garantipensionen.

I kommittémotion 2021/22:3949 föreslår Bengt Eliasson m.fl. (L) att riksdagen anvisar 501 400 000 kronor mindre till utgiftsområde 11 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022. Motionärerna föreslår att rätten att tillgodoräkna sig år i hemlandet för flyktingar och övriga skyddsbehövande vid beräkning av garantipension ska tas bort. Anslaget för garantipension kan därmed minskas med 800 miljoner kronor. Samtidigt ökas anslaget för äldreförsörjningsstödet med 300 miljoner kronor. Den årliga pris- och löneomräkningen reduceras vidare med 20 procent. Detta påverkar anslaget för Pensionsmyndigheten.

Gemensamt förslag från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna

Ledamöterna från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har under utskottets beredning justerat sina yrkanden jämfört med sina respektive motioner och lagt fram ett gemensamt förslag. Inom utgiftsområde 11 föreslår ledamöterna att riksdagen till anslaget 1:3 Bostadstillägg till pensio-

närer anvisar 375 miljoner kronor mer än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022. Ledamöterna föreslår en ytterligare höjning av bostadstillägget till pensionärer.

Utskottets ställningstagande

Sverige behöver en ny kurs. Riksdagen har ställt sig bakom det som finansutskottets majoritet anför i betänkande 2021/22:FiU1 om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (s. 56 f.). De riktlinjerna gäller också som utgångspunkt för socialförsäkringsutskottets ställningstagande i detta betänkande.

Riksdagen har i enlighet med ett gemensamt förslag från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna bestämt ramen för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom till ca 42,2 miljarder kronor. Utskottet ska nu bestämma nivån på de olika anslagen inom utgiftsområdet.

En rad förstärkningar för äldre på olika områden har genomförts under 2021. Därutöver behövs emellertid även förstärkningar av äldres ekonomi. I budgeten för 2022 sänks därför skatten för pensionärer samtidigt som bostadstillägget höjs.

Den ekonomiska tryggheten för ekonomiskt utsatta äldre behöver särskilt stärkas. Bostadstillägget är tillsammans med garantipensionen grundskyddet i den allmänna pensionen. Detta grundskydd är centralt för pensionärer med låg pensionsinkomst och går till stor del till kvinnor som ofta har lägre pensioner än män. Därför bidrar grundskyddet starkt till att utjämna skillnaden mellan kvinnors och mäns pensioner.

Eftersom bostadstillägget är inkomstprövat mot i princip alla inkomster och mot förmögenhet är det en mycket träffsäker reform för att förbättra för de pensionärer som har de minsta ekonomiska marginalerna när bostadskostnaden är betald. Reformen bidrar också till att fler äldre ska ha råd att flytta till trygghetsboenden med gemenskapsmöjligheter, vilket också behövs för att få igång flyttkedjorna. En förstärkning av de sämst ställda pensionärens ekonomi är därför angelägen.

Utskottet föreslår därför att, utöver den av regeringen föreslagna höjningen fr.o.m. 1 januari 2022, konsumtionsstödet inom bostadstillägget höjs med 200 kronor i månaden för ensamstående och 100 kronor i månaden för sammanboende fr.o.m. den 1 augusti 2022. Anslaget 1:3 Bostadstillägg till pensionärer ökas därför med 375 miljoner kronor jämfört med vad som föreslås i budgetpropositionen för 2022.

För att inte höjningen ska neutraliseras och medföra negativa konsekvenser för den enskilda utgår utskottet från att motsvarande konsekvensändringar som regeringen föreslår i budgetpropositionen (socialförsäkringsbalken och socialtjänstlagen) görs i samband med den ytterligare höjningen fr.o.m. den 1 augusti 2022.

Utskottet ställer sig således bakom Moderaternas, Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas gemensamma förslag när det gäller anslaget 1:3

Bostadstillägg till pensionärer. I övrigt tillstyrker utskottet regeringens förslag till anslagsfördelning. Övriga alternativa budgetförslag som förs fram i motioner avstyrks.

Därmed tillstyrker utskottet delvis proposition 2021/22:1 utgiftsområde 11 punkt 7 och motion 2021/22:4215 (KD) yrkande 15. Motionerna 2021/22:4015 (M) yrkande 1, 2021/22:3897 (SD), 2021/22:2383 (SD) yrkandena 1 och 8, 2021/22:4149 (C), 2021/22:3212 (V), 2021/22:2590 (V) yrkandena 12–14, 2021/22:4215 (KD) yrkandena 3 och 14 samt 2021/22:3949 (L) avstyrks.

Utskottet har inget att invända mot regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken och lagen om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen. Utskottet har inte heller något att invända mot regeringens förslag om bemyndigande för Pensionsmyndigheten. Utskottet tillstyrker därför proposition 2021/22:1 utgiftsområde 11 punkt 1–6.

Därutöver bör enligt utskottet de särskilda undantag som gäller för flyktinginvandrare när det gäller kvalificeringen till garantipension samt sjuk- och aktivitetsersättning avskaffas från 2023. I förhållande till vad som anges i budgetpropositionen innebär detta att anslaget 1:1 Garantipension till ålderspension beräknas minska med 800 miljoner kronor 2023 och 900 miljoner kronor 2024 och anslaget 1:4 Äldreförsörjningsstöd beräknas öka med 300 miljoner kronor 2023 och 400 miljoner kronor 2024.

Särskilda yttranden

1. Statens budget inom utgiftsområde 11 (S, MP)

Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Teresa Carvalho (S), Emilia Töyrä (S), Björn Petersson (S) och Rasmus Ling (MP) anför:

Tillsammans med resten av världen kämpar Sverige sedan ett och ett halvt år mot covid-19-pandemin. Läget är fortfarande mycket osäkert samtidigt som ekonomin återhämtar sig snabbt, fler kommer åter i arbete och nya möjligheter att lösa samhällsproblem skapas. Som framhålls i budgetpropositionen är det dags att bygga Sverige starkare, tryggare och mer hållbart än det var före krisen. Genom reformer ska takten i klimatomställningen öka, fler ska komma i arbete, köerna i sjukvården ska kortas och gängkriminaliteten ska övervinnas.

Regeringen har vidtagit omfattande åtgärder för att rädda svenska jobb och livskraftiga företag när världsekonomin kraftigt försämrades till följd av pandemin. Dessa åtgärder har tillsammans med det svenska välfärdssystemet bidragit till att hålla uppe såväl sysselsättningsgraden som arbetskrafts-deltagandet.

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår vi från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 11. Socialdemokraternas och Miljöpartiets budgetalternativ i budgetpropositionen bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Vårt samlade förslag när det gäller statens budget finns i proposition 2021/22:1. Propositionen behandlas i betänkande 2021/22:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 1 och 5 i det betänkandet. I propositionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 11.

Vårt budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 11 innebär i huvudsak följande. Ekonomisk trygghet för äldre är en central del i den svenska välfärdsmodellen. Alla pensionärer, såväl kvinnor som män, ska kunna känna ekonomisk trygghet när de lämnar arbetslivet. För många är dock pensionen för låg. Det finns därför ett behov av höjda pensioner. De som arbetat ett helt arbetsliv ska kunna sig trygga i att arbete ger en tillräcklig pension.

Grundskyddet för pensionärer är avgörande för att skydda ekonomiskt svaga äldre och motverka ekonomisk utsatthet under ålderdomen. För pensionärer med låg inkomst är oftast bostadskostnaden den största månadsutgiften. Därför har bostadstillägget en viktig betydelse för att de ska kunna nå en rimlig ekonomisk standard. Bostadstillägget är inkomstprövat och prövas mot i princip alla inkomster och mot förmögenhet. Det är således riktat till dem som har små ekonomiska marginaler när bostadskostnaden är betalad. För att stärka den ekonomiska situationen för dessa individer höjs bostadskostnadstaket och det s.k. konsumtionsstödet i bostadstillägget.

2. Statens budget inom utgiftsområde 11 (C)

Martina Johansson (C) anför:

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 11. Centerpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Centerpartiets förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2021/22:4121. Motionen behandlas i betänkande 2021/22:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 2 och 6 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 11. Förslaget till statens budget för 2022 inom utgiftsområde 11 läggs fram i kommittémotion 2021/22:4149.

Centerpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 11 innebär att möjligheten för flyktingar och övriga skyddsbehövande att tillgodoräkna sig bosättningsstid från hemlandet avskaffas. Som en följd av det förslaget minskas anslaget för garantipensioner samtidigt som anslaget för äldreomsorg ökas något.

Sammantaget anvisar vi 501 045 000 kronor mindre än regeringen till utgiftsområde 11 för 2022.

3. Statens budget inom utgiftsområde 11 (V)

Ida Gabrielsson (V) anför:

I Vänsterpartiets budgetmotion, Röd politik för en grön omställning, föreslås en återstart av den svenska ekonomin efter coronapandemin. Vi vill se en stor grön och modern omställning av samhället som skapar utveckling och arbetstillfällen i hela landet. Genom vår politik skapas välfärd som kommer alla till del, från de minsta barnen på förskolan, genom skola och arbetsliv, till de äldre med behov av omsorg.

De senaste 30 åren har den politiska utvecklingen dominerats av nedmonteringar av vår gemensamma välfärd och våra trygghetssystem. I budgetpropositionen fortsätter satsningarna på nyliberala reformer, såsom privatiseringen av Arbetsförmedlingen, samtidigt som nödvändiga investeringar i reformer för jobb, klimat och ökad jämlikhet i samhället är otillräckliga.

I Sverige har 10 procent av befolkningen hela 75 procent av den samlade privata förmögenheten. I dag är beskattningen låg på kapitalinkomster, och vi har ingen förmögenhetsskatt. Välfärdens underfinansiering, klimatkrisen och den höga arbetslösheten hänger samman med skattesänkningar.

Nu behövs investeringar i vår gemensamma framtid. Därför föreslår vi att det införs en skatt på stora förmögenheter och att skatten på kapitalinkomster

görs progressiv och höjs för att finansiera ökade resurser till det gemensamma. Koldioxidutsläpp och arbetslöshet ska ned, den ekonomiska jämlikheten upp. Vi avsätter ca 72 miljarder kronor mer än regeringen på reformer som syftar till att påskynda den gröna omställningen, stärka landsbygden och kommunsektorn samt rusta upp trygghetssystemen och sjukvården.

Som en del av den överenskommelse Vänsterpartiet ingick med regeringen om framtida samarbetsformer och kraftigt höjda pensioner för de sämst ställda pensionärerna, och eftersom regeringen i sin budgetproposition lagt in Vänsterpartiets förslag om förbättringar i sjukförsäkringen som den s.k. Arne-pensionen, höjda ersättningar och borttagen s.k. funkisskatt, stödde Vänsterpartiet i andra hand regeringens förslag i fråga om ramarna för statens budget 2022 framför förslaget från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna.

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 11. Vänsterpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Vänsterpartiets förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2021/22:3278. Motionen behandlas i betänkande 2021/22:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 3 och 7 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 11. Förslaget till statens budget för 2022 inom utgiftsområde 11 läggs fram i kommittémotion 2021/22:3212.

Vänsterpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 11 innebär att garantipensionen höjs med 0,207 prisbasbelopp (833 kronor per månad) och att fribeloppet i bostadstillägget för pensionärer höjs med 0,207 prisbasbelopp. Vidare innebär budgetalternativet att både garantipensionen och fribeloppet i bostadstillägget för pensionärer inkomstindexeras. Förslagen medför att anslagen för garantipension och bostadstillägg till pensionärer höjs och att anslaget för äldreförsörjningsstöd minskas.

Sammantaget anvisar vi 6 400 000 000 kronor mer än regeringen till utgiftsområde 11 för 2022.

4. Statens budget inom utgiftsområde 11 (L)

Bengt Eliasson (L) anför:

Sedan coronapandemins utbrott har världsekonomin befunnit sig i en djup kris. Det svenska näringslivet står i grunden starkt efter krisen. Samtidigt har de strukturella problemen som Sverige hade före pandemin förstärkts. Utmaningar i form av bl.a. en kunskapsskuld i den svenska skolan i sviterna av pandemin, historiskt hög långtidsarbetslöshet, eskalerad gängkriminalitet och ett växande utanförskap har lämnats vind för våg under mandatperioden. För

att vända utvecklingen behövs en kraftfull, liberal reformagenda som svarar mot de utmaningar Sverige står inför.

Liberalerna lägger fram en budget och en reformagenda som ger Sverige en stark kunskapsskola för alla, som rivstartar arbetet med att betala av den integrationsskuld som allt för länge har tillåtits växa och som ger Sverige förutsättningar att bli världens första klimatneutrala välfärdsland. Därtill tillför vi en kraftig förstärkning till hela rättskedjan, stärker arbetslinjen i bidragssystemen, sänker skatten på arbete och sparande och stärker svenskt innovations- och företagsklimat.

Det är positivt att riksdagens beslut om ramarna för statens budget 2022 innebär en mindre rödgrön politik för Sverige. På viktiga områden genomförs kursomläggningar i liberal och borgerlig riktning, vilket välkomnas. Samtidigt finns det inslag i budgeten som Liberalerna inte ställt sig bakom.

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 11. Liberalernas budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Liberalernas samlade förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2021/22:4181. Motionen behandlas i betänkande 2021/22:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservationerna 4 och 8 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 11. Förslaget till statens budget för 2022 inom utgiftsområde 11 läggs fram i kommittémotion 2021/22:3949.

Liberalernas budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 11 innebär att rätten att tillgodoräkna sig år i hemlandet för flyktingar och övriga skyddsbehövande vid beräkning av garantipension tas bort. Som en följd av det förslaget minskas anslaget för garantipensioner samtidigt som anslaget för äldre försörjningsstöd ökas något.

Sammantaget anvisar vi 501 400 000 kronor mindre än regeringen till utgiftsområde 11 för 2022.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:1 Budgetpropositionen för 2022 utgiftsområde 11:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och 3.9).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.2 och 3.10).
3. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.3 och 3.10).
4. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen (avsnitt 2.4 och 3.10).
5. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen (avsnitt 2.5 och 3.10).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2022 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 11 000 000 000 kronor (avsnitt 3.11.6).
7. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt tabell 1.1.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:2383 av Linda Lindberg m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett höjt grundskydd och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvalificeringsregel inom garantipensionen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2590 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

12. Riksdagen beslutar att garantipensionen ska inkomstindexeras.
13. Riksdagen beslutar att garantipensionen ska höjas med 0,207 prisbasbelopp.

14. Riksdagen beslutar att fribeloppet i bostadstillägget ska inkomstindexeras och höjas på samma sätt som garantipension.

2021/22:3212 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2021/22:3897 av Linda Lindberg m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2021/22:3949 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2021/22:4015 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2021/22:4149 av Martina Johansson m.fl. (C):

Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2021/22:4215 av Hans Eklind m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja BTP och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta kvalificeringsregler för garantipensionen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

BILAGA 2

Regeringens och motionärernas anslagsförslag

Anslag för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag			Avvikelse från regeringen			
	M	SD	C	V	KD	L	
1:1 Garantipension till ålderspension	13 416 400	±0	1 250 000	-800 000	5 700 000	-800 000	-800 000
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	8 834 900	±0	±0	±0	±0	±0	±0
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	11 461 400	±0	-425 000	±0	800 000	900 000	±0
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 252 200	±0	-25 000	300 000	-100 000	300 000	300 000
1:5 Inkomstpensionstillägg	6 121 000	±0	±0	±0	±0	±0	±0
2:1 Pensionsmyndigheten	700 228	±0	±0	-1 045	±0	±0	-1 400
Summa för utgiftsområdet	41 786 128	±0	800 000	-501 045	6 400 000	400 000	-501 400

BILAGA 3

Utskottets anslagsförslag

Anslag för 2022 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Tusental kronor

Anslag	Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
1:1 Garantipension till ålderspension	±0	13 416 400
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	±0	8 834 900
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	+375 000	11 836 400
1:4 Äldreförsörjningsstöd	±0	1 252 200
1:5 Inkomstpensionstillägg	±0	6 121 000
2:1 Pensionsmyndigheten	±0	700 228
Summa för utgiftsområdet	+375 000	42 161 128

BILAGA 4

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken¹

dels att 102 kap. 27 a § ska upphöra att gälla,

dels att 74 kap. 11, 12 och 15 §§ och 102 kap. 22, 22 a, 27 och 28 §§ ska ha följande lydelse.

Numrerande lydelse

Föreslagen lydelse

74 kap.**11 §²**

För den som är ogift anses som skälig bostadskostnad högst 7 000 kronor i månaden.

För den som är ogift anses som skälig bostadskostnad högst 7 500 kronor i månaden.

12 §³

För den som är gift anses som skälig bostadskostnad högst 3 500 kronor i månaden. Bostadskostnaden för var och en av makarna ska beräknas till hälften av den sammanlagda bostadskostnaden.

För den som är gift anses som skälig bostadskostnad högst 3 750 kronor i månaden. Bostadskostnaden för var och en av makarna ska beräknas till hälften av den sammanlagda bostadskostnaden.

15 §⁴

Skälig levnadsnivå i övrigt anses per månad motsvara en tolfedel av
– 1,486 prisbasbelopp för den som är ogift, och
– 1,2105 prisbasbelopp för den som är gift.

Skälig levnadsnivå i övrigt anses per månad motsvara en tolfedel av
– 1,5357 prisbasbelopp för den som är ogift, och
– 1,2353 prisbasbelopp för den som är gift.

102 kap.**22 §⁵**

Till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år beaktas vid beräkning av bostadstillägg 96 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 70 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 600 kronor för den som är ogift och 2 800 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 70 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 7 500 kronor för den som är ogift och 3 750 kronor för den som är gift.

¹ Senaste lydelse av 102 kap. 27 a § 2019:651.

² Senaste lydelse 2019:651.

³ Senaste lydelse 2019:651.

⁴ Senaste lydelse 2017:1295.

⁵ Senaste lydelse 2019:651.

För var och en av makar ska bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

22 a §⁶

Från och med den månad en försäkrad fyller 65 år beaktas vid beräkning av bostadstillägg hela bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 3 000 kronor för den som är ogift och 1 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 90 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. Därutöver beaktas 70 procent av bostadskostnaden per månad mellan 5 001 kronor och 7 000 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 3 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 90 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. Därutöver beaktas 70 procent av bostadskostnaden per månad mellan 5 001 kronor och 7 000 kronor för den som är ogift och mellan 2 501 kronor och 3 500 kronor för den som är gift. *Vidare beaktas 50 procent av bostadskostnaden per månad mellan 7 001 kronor och 7 500 kronor för den som är ogift och mellan 3 501 kronor och 3 750 kronor för den som är gift.*

För var och en av makar ska bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Ett belopp om 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift ska läggas till den bostadskostnad som har beaktats enligt första-tredje styckena och 23 §.

Ett belopp om 540 kronor för den som är ogift och 270 kronor för den som är gift ska läggas till den bostadskostnad som har beaktats enligt första-tredje styckena och 23 §.

27 §⁷

Till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt 26 § högst

– 6 620 kronor för den som är ogift, och
– 3 310 kronor för den som är gift.

Som skälig bostadskostnad enligt 26 § anses högst

– 7 500 kronor för den som är ogift, och
– 3 750 kronor för den som är gift.

28 §⁸

Skälig levnadsnivå i övrigt enligt 26 § anses per månad motsvara en tolfedel av

– 1,486 prisbasbelopp för den som är ogift, och
– 1,2105 prisbasbelopp för den som är gift.

Skälig levnadsnivå i övrigt enligt 26 § anses per månad motsvara en tolfedel av

– 1,5357 prisbasbelopp för den som är ogift, och
– 1,2353 prisbasbelopp för den som är gift.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse 2019:651.

⁷ Senaste lydelse 2019:651.

⁸ Senaste lydelse 2017:1295.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att lagen (2020:1241) om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken ska utgå.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2019:646) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2020:1241

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 1 *januari*
2022.

Denna lag träder i kraft den 1 *oktober*
2022.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att lagen (2020:1243) om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen ska utgå.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 4 a § lagen (2019:168) om sociala trygghetsförmåner efter det att Förenade kungariket har lämnat Europeiska unionen¹ ska upphöra att gälla vid utgången av september 2022.

¹ Senaste lydelse av 4 a § 2019:647.